

Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Prostějov

Základní charakteristika archivu

Okresní archiv v Prostějově vznikl v roce 1955 jako odborné zařízení okresního národního výboru. Při svém vzniku navázal na činnost bývalého prostějovského městského archivu, jehož počátky jsou datovány rokem 1904, kdy byl jmenován první městský archivář. Do roku 1954 byly archiv a muzeum jedinou institucí s názvem „Městský archiv a muzeum v Prostějově“. Veškerou agendu vedlo muzeum, a proto také při oddělení obou institucí zůstala v jeho péči. Majetkem archivu se staly pouze archivní fondy, knihovna a zařízení kanceláře zůstaly i nadále společným majetkem.

Hned od počátku své existence se archiv potýkal s nedostatkem prostoru. Návrh na umístění archivu do plumlovského zámku se ukázal jako nereálný a proto zůstal v budově muzea. Pro archiv to bylo nouzové řešení, protože získal pouze jednu místnost pro archiváře a dvě místnosti s nedostatečnou kapacitou pro depozitáře. Nevyhovující situaci měly zmírnit další dvě místnosti ve sklepě, o které se archiválie dělily s uhlím. Vzhledem ke kritické prostorové situaci archivu bylo již v roce 1956 rozhodnuto o jeho přestěhování do severního křídla prostějovského zámku, k vlastnímu stěhování ale došlo až v roce 1961. V roce 1967 získal archiv i západní zámecké křídlo, ve kterém byl provoz zahájen v roce 1968 a archiv v nich zůstal dalších 30 let. Úložná kapacita však byla brzy vyčerpána a nedostatek místa a absence studovny a pořádací místnosti negativně ovlivňovaly veškerou činnost archivu – při skartačních řízeních se nemohly přejímat archiválie, zpřístupňovací práce se omezovaly na zpracovávání fondů menšího rozsahu, badatelé měli minimální prostor.

Po získání několika malých prostor s nedostatečnou úložnou kapacitou a několika nerealizovaných projektech na stavbu nové archivní budovy se situace vyřešila v únoru 1998, kdy Okresní úřad v Prostějově koupil pro potřeby archivu od ing. Arnošta Rolného tovární objekt v Třebízského ulici. Po náročné rekonstrukci byl archiv 8. března 2000 slavnostně otevřen. Kromě velkoryse řešeného konzervátorského pracoviště a víceúčelového sálu získal i nadstandardní prostorovou rezervu. Podmínky v nové archivní budově umožnily více se otevřít veřejnosti a kromě vlastní archivářské práce – předarchivní péče a zpřístupňování fondů, se věnovat i kulturně osvětové činnosti. Přednášky a výstavy s regionální tematikou jsou dnes již samozřejmostí. Velký důraz je kladen na digitalizaci archivních fondů a sbírek a jejich následné zpřístupnění. Státní okresní archiv Prostějov pečuje v současné době o 1762 fondů a sbírek, jejichž rozsah činí 3605 bm. Archivní knihovna vykazuje k 1. lednu 2017 13 986 svazků převážně s regionální tematikou.

Základní charakteristika fondů k dějinám Lichtenštejnů

Nejvíce materiálu k dějinám Lichtenštejnů se nachází ve fondu Archiv města Prostějov. V roce 1599 koupil Karel z Lichtenštejna od pernštejnských věřitelů předlužené plumlovské panství. Město Prostějov mu na to přispělo částkou 27 000 zl. s nadějí, že v majetku tohoto bohatého rodu nebude zatěžováno rukojemstvími za vrchnostenské dluhy, jako tomu bylo za Pernštejnů. Karel z Lichtenštejna v roce 1600 město skutečně této povinnosti zbavil, ale jeho přestup na katolictví v roce 1599 přinesl evangelickému městu jiná nebezpečí, která se plně projevila v dalším období. Po bělohorské porážce postihla Prostějov násilná rekatolizace prosazovaná velmi tvrdě pomocí hospodářských a vojenských sankcí spolu s neustálými zásahy do městských práv. Např. v roce 1612 zrušil odvolávání k vyššímu právu olomouckému a nařídil, aby se Prostějovští obraceli na jeho valtickou kancelář, vyhradil si potvrzování rozsudků smrti a ustanovil, že město má brát z Valtic i naučení o zločinech. Karel z Lichtenštejna zřídil v Prostějově funkci knížecího rychtáře, který byl první osobností ve městě. Politika Lichtenštejnů zasahovala i do práv panovníka. V r. 1685 udělil Jan Adam z Lichtenštejna městu Prostějovu právo na další výroční trh a na trh koňský a dobytčí. Česká dvorská kancelář proto vedla v letech 1687–1737 s Lichtenštejnny fiskální proces pro zasahování do panovníkových práv.

Dalším fondem, který lze výtěžit ke studiu dějin Lichtenštejnů je fond Archiv městečka Plumlov. Nejcennější písemností tohoto fondu je listina Karla z Lichtenštejna z roku 1600, kterou potvrzuje Plumlovu dřívější privilegia. Spisy do roku 1850 se převážně týkají vztahu městečka k vrchnosti.

Okrajově lze použít i fondy archivů obcí, které byly součástí plumlovského panství a fondy politické a soudní správy, např. Okresní úřad Prostějov.

Přehled fondů k dějinám Lichtenštejnů:

Archiv města Prostějov
Archiv městečka Plumlov
Okresní úřad Prostějov

Literatura

Kühndel, J.– Mathon, J.: *Plumlovský zámek a jeho knížecí architekt.* Prostějov 1937

Kontakty

Státní okresní archiv Prostějov

Třebízského 1

796 01 Prostějov

tel. +420 582 301 511

e-mail“ podatelna@pv.archives.cz

www: <http://www.archives.cz>

Úřední hodiny: pondělí 8:00 – 17:00

středa 8:00 – 17:00

Materiál připravila PhDr. Dagmar Roháčková